

Beredskapsplan – ved mistanke om næringsmiddelbåren infeksjon

HENSIKT

Å sikre at mulige epidemier med næringsmiddelbåren infeksjon/intoksikasjon blir oppdaget tidligst mulig, og at smitteagens identifiseres, slik at ytterligere spredning kan forebygges.

ANSVAR

- Smittevernet i Tjeldsund og Evenes kommune
- Allmennleger ved legekantoret på Evenskjer
- Mattilsynet
- Legevakt på Evenskjer – kontakt via Harstad interkommunale legevakt (HIKL)

DEFINISJONER

Næringsmiddelbåren infeksjon/intoksikasjon: Enhver tilstand i mage og tarm der det er mistanke om at denne er utløst av inntak av drikkevann eller andre næringsmidler.

FREMGANGSMÅTE/ REFERANSE

Arbeidet med å oppklare næringsmiddelbårne sykdommer skal følge [Folkehelseinstituttets utbruddsveileder](#). Her finnes fremgangsmåte og nødvendige skjemaer/maler som skal brukes i dette arbeidet.

I utbruddsveilederen finner man i kapitel 1 en kortversjon av utbruddshåndtering som punktvis angir fremgangsmåte og avklarer ansvarsforhold – denne fremgangsmåten benyttes.

Basert på utbruddsveilederen er det forsøkt laget en skjematisk oversikt for fremgangsmåte og ansvarsforhold.

Se vedlegg 1 – skjematisk oversikt for systematisk håndtering av utbrudd.

VARSLING

Ved mistanke om næringsmiddelbåren infeksjon skal dette varsles. Det er en gjensidig varslingsplikt mellom kommuneoverlege og mattilsyn. Begge instanser har plikt til snarest mulig å varsle Folkehelseinstituttet på www.vesuv.no. Varsling kan også gjøres via telefon eller epost, men skal uansett snarest mulig varsles via vevbasert system for utbruddsvarsling (vesuv).

Kommuneoverlege har ansvar for å kalle inn aktuelle samarbeidspartnere angitt i kontaktliste for samarbeidsavtale mellom mattilsyn og kommuneoverlege.

Vedrørende taushetsplikt gjøres følgende presisering:

Varsling fra kommuneoverlegen til Mattilsynet skal ikke skje med pasientnavn uten at vedkommende pasient har gitt samtykke til det.

Varsling fra Mattilsynet til helsetjenesten kan skje med personnavn, uten at vedkommende person har gitt sitt samtykke, dersom kommuneoverlegen ber om det, uten hinder av lovpålagt taushetsplikt (jf. smittevernloven § 4-10).

Se egen varslingsliste i samarbeidsavtale kommuneoverlege og mattilsyn Midtre Hålogaland.

INFORMASJON TIL BEFOLKNINGEN

Ved lokale utbrudd har både kommuneoverlegen og Mattilsynet rett, og av og til plikt, til å informere befolkningen med hjemmel i henholdsvis smittevernloven og matloven.

SKJEMA

Spørreskjema og andre hjelpemidler finnes her:

<https://www.fhi.no/nettpub/utbruddsveilederen/sporreskjema-retningslinjer-og-andr/sporreskjema-og-retningslinjer/>

Kort om bruken av ulike skjema:

Primærintervju benyttes av mattilsynet – se egen veiledning.

Pilotintervju - hypotesedannende intervju. Benyttes ved utbrudd der smitte fra næringsmidler eller dyr er antatt å være årsaken, men hvor *smittekilden forøvrig er ukjent og alle muligheter må holdes åpne*. Hensikten med slike pilotintervjuer er å danne hypoteser om smittekilden ved å identifisere faktorer som er felles for alle eller de fleste pasientene. Det er ikke nødvendig med pilotintervju hvis bare ett eller få måltider er aktuelle.

Sykdomsspesifikke spørreskjema til pilotintervju: se egen oversikt.

Retrospektiv kohorteundersøkelse: Spørreskjema redigeres/tilpasses det aktuelle utbruddet. Skjemaet benyttes i *en begrenset "lukket" populasjon*, for eksempel et selskap, hotell, en barnehage eller en sykehjemsavdeling. I slike utbrudd vil man ofte kunne få tilgang til lister over måltider/matvarer som ble servert.

Oppgavefordeling: Kommuneoverlegen har ansvar for at det blir foretatt intervju av pasienter og eventuelle kontaktpersoner dersom dette er nødvendig for oppklaring av et sykdomsutbrudd. Etter avtale med kommuneoverlegen kan mattilsynet foreta slike intervjuer, men under kommuneoverlegens ansvar.

DATABASE FOR REGISTRERING AV PASIENTER

Via følgende link finner man også tilgang til en excel-fil som fungerer som database for registrering av pasienter.

<https://www.fhi.no/nettpub/utbruddsveilederen/sporreskjema-retningslinjer-og-andr/sporreskjema-og-retningslinjer/>

Følgende momenter skal registreres: ID nummer, navn, etternavn, fødselsdato, alder, kjønn, bostedskommune, smittested, innsynkningsdato, symptomer, prøvetakingsdato, prøvesvar, diagnose, innlagt dato, utskrevet dato, sykehus, kontakt, mistenkt smittekilde, kommentar.

SAMARBEIDSAVTALE KOMMUNEOVERLEGE OG MATTILSYN

Det finnes også en mal for samarbeidsavtale mellom kommuneoverlege og mattilsyn – som gir god oversikt over ansvarsforhold og gjensidig varslingsplikt. Mal for avtale finner man her:

<https://www.fhi.no/nettpub/utbruddsveilederen/sporreskjema-retningslinjer-og-andr/sporreskjema-og-retningslinjer/>

Samarbeidsavtale er oversendt mattilsynet for gjennomlesning, og returneres til påtroppende kommuneoverlege.

Brukerveiledning til samarbeidsavtale finner man her:

<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/veiledere/utbruddsveileder/retningslinjer-for-samarbeidet-mellom-mattilsynet-og-kommunen.-veiledning-pdf.pdf>

Vedlegg 2: Informasjonsskriv til smitteutsatt ved mistanke om næringsmiddelbåren infeksjon.

SLUTTRAPPORT

Via følgende link finner man "mal for sluttrapport".

<https://www.fhi.no/nettpub/utbruddsveilederen/sporreskjema-retningslinjer-og-andr/sporreskjema-og-retningslinjer/>

Sluttrapport skrives etter at oppklaringen av et utbrudd er avsluttet. Rapporten er i utgangspunktet et åpent dokument. Formålet med rapporten er å forebygge at tilsvarende utbrudd forekommer. Det

vil derfor være relevant å omtale årsakssammenhenger. Det er viktig at alle fakta fremkommer. Rapporten skal imidlertid ikke inneholde opplysninger som gjør det mulig å identifisere enkeltpersoner.

Det kan være fornuftig å benytte rapporten aktivt under selve utbruddshåndteringen, da den gir en god rettesnor for hva som er nødvendige opplysninger og hvor langt man er kommet i prosessen. Man skal også her nedfelle aktuelle samarbeidspartnere. Eksempelvis vil man under kapitlet introduksjon oppsummere kort om selve sykdommen og utbruddet – som vil gi en god basis for videre planlegging i smitteoppsporingen.

Vedlegg 1 Skjematisk oversikt over systematisk håndtering av utbrudd basert på utbruddsveilederen ved FHI:

<p>Ansvar og oppgaver</p>	<p>Lokale utbrudd (inkludert gjester i kommunen):</p> <p>Kommuneoverlege –lede og organisere oppklaringsarbeidet. Plikt til å lage beredskapsplaner.</p> <p>Mattilsynet: Dersom mistanke om at utbruddet skyldes mat, drikkevann eller dyr eller annen kilde under mattilsynets forvaltning. Oppklaringsansvar innen produksjons- og distribusjonskjeden.</p> <p>Faglig bistand fra Folkehelseinstituttet.</p> <p>Nasjonale utbrudd: Aktiv smittekilde i flere kommuner.</p>
<p>Trinn i oppklaringsarbeidet</p>	<p>Dynamisk prosess. Flere punkter oppklares samtidig, hypoteser formuleres, utprøves og revideres. Straktiltak kan være nødvendig parallelt.</p>
<p>Avgjør om det foreligger et utbrudd</p>	<p>Uvanlig økning av antall tilfeller av en gitt sykdom innenfor et område?</p> <p>Vurdér forekomst sammenlignet med endemisk bakgrunnsnivå.</p>
<p>Varsle berørte instanser og etablere samarbeid</p>	<p>Enhvér lege skal varsle kommuneoverlegen.</p> <p>Kommuneoverlegen skal varsle Folkehelseinstituttet og det lokale mattilsynet. Det er gjensidig varslingsplikt mellom mattilsyn og kommuneoverlege.</p>
<p>Lag en kasusdefinisjon</p>	<p>Hvilke tilfeller tilhører utbruddet og hvilke gjør det ikke? Kliniske og diagnostiske kriterier; mulige, sannsynlige og verifiserte kasus. NB! Nøkkel til avsløring eller villedende?</p>
<p>Still diagnosen</p>	<p>Etiologisk diagnose (hvilket agens forårsaket utbruddet) viktig spor i etterforskningen. Prøvetaking fra representative pasienter.</p> <p>Sammenlikne agens mulig kilde og pasient.</p> <p>Foreløpige diagnoser på bakgrunn av klinikk i påvente av etiologisk diagnose.</p>

Karakterisér utbruddet	Beskriv hva som har skjedd, når og hvor det skjedde og hvem som er rammet. Utbruddet kan karakteriseres ved hjelp av pasientenes antall, alder, kjønn, geografiske fordeling og sykdomsdebut. Lag eventuelt diagrammer, tabeller og kart.
Formulér hypoteser om smitekilden	Det er viktig at man tidlig i oppklaringsarbeidet tar riktige og tilstrekkelig antall prøver av pasienter, smittekontakter, mulige smittebærere og mistenkte smitekilder, slik at ikke viktige spor går tapt. Detaljerte pilotintervju med spørreskjema kan benyttes. Se veileder med råd om hvilke hjelpemidler som kan benyttes.
Utprøv hypotesene	Analytiske laboratorieundersøkelser – målrettet prøvetaking og analyse mistenkte smitekilder, påvist smittestoff til ref.lab. uten forsinkelse. Analytisk epidemiologi - strukturerte intervju, statistisk analyse
Sporing	Sporingen foregår fremover og bakover i produksjons- og distribusjonskjeden for det næringsmiddelet man mistenker. Stemmer distribusjonsmønsteret for det mistenkte næringsmidlet med den geografiske fordelingen av pasientene? Kartlegg kjeden, identifiser kritiske punkter der det aktuelle næringsmidlet eller dets ingredienser kan ha blitt kontaminert, og undersøk disse nøye for å avsløre årsaken.
Rapportér og evaluér	Lag en sluttrapport som oppsummerer utbruddets omfang og forløp, resultatene av oppklaringsarbeidet med konklusjoner og råd, hvilke tiltak som er iverksatt, og eventuelle virkninger av tiltakene.

Kilde:

<https://www.fhi.no/nettpub/utbruddsveilederen/>

HELSE OG OMSORG

Smittevernet

TIL PASIENTER MED MISTENKT NÆRINGSMIDDELBÅREN SYKDOM

VEILEDNING I TAKING AV AVFØRINGSPRØVER.

Avføringsprøver er den beste mulighet vi har til å finne ut årsaken til "magesjuka". Det kan være både bakterier og virus på ferde. Dersom vi finner den skyldige bakterie/virus i avføringen til de som er blitt syke, er det mye lettere for Mattilsynet å finne hva slags næringsmiddel smitten stammer fra.

Vi vil derfor sterkt oppfordre til at de som er blitt syke, leverer avføringsprøver til undersøkelse. Det er viktig at prøven tas så raskt som mulig, og at den kommer fram til mikrobiologisk avdeling ved UNN Tromsø så raskt som mulig. Bløt avføring/diaré er best egnet til å finne bakterier eller virus. Virus kan kun påvises de første par dagene etter at diareen startet! Prøvetakingsmateriell (inkl. forsendelseskonvolutt) får du hos fastlegen eller ved legesenteret på Evenskjer.

1. Fyll ut feltet øverst til venstre på vedlagte rekvisisjon med ditt navn, bostedskommune og fødselsdato. Prøvetakingsdato fylles ut, samt opplysninger om hvilken dato du ble syk, og hvor du tror du er smittet.
2. **Merk etiketten på prøveglasset med navn, fødselsdato og dato for prøvetaking**
3. Skyll en bøtte, potte eller lignende med varmt vann.
4. Samle avføringen i denne bøtta, potten etc.
5. Fyll vedlagte prøveglass minst halvfullt med avføring. Bruk den skjeen som sitter i lokket, eller en annen skje.
6. Lukk prøveglasset, og legg glasset sammen med rekvisisjonen i den ferdigfrankerte konvolutten. Konvolutten leveres til legekantoret, eller den kan den leveres på nærmeste postkontor/post i butikk.
7. **Før å sikre en rask oppklaring av utbruddet, er det viktig at Mattilsynet får kopi av resultatet av undersøkelsen. Vennligst gi beskjed dersom du ikke ønsker at slik kopi blir gitt.**

Takk for hjelpen!